

УДК 811.11

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203656>

Олександр ЛЕМЕШКО,

orcid.org/0000-0002-9308-835X

аспірант кафедри германських мов і перекладознавства

Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) oleksandrlemeshko1@gmail.com

СТРУКТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ

У статті розглянуті та проаналізовані структурні характеристики англомовних військових термінів. У процесі дослідження були виявлені найтипівші структурні характеристики термінотворення у сучасних військових терміносистемах Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та Канади. Військова термінологія визначає поняття, безпосередньо пов'язані з військовою справою, засобами ведення збройної боротьби. Військово-технічна термінологія складається з науково-технічних термінів. Для проведення нашого дослідження були використані статистичний метод і метод лінгвістичного опису. Вибірка містить 1 000 військових термінів, що використовуються в арміях Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та Канади. Для створення вибірки використовувалися військові словники, тексти та наукові публікації військової тематики.

Першочерговим завданням цієї статті є вивчення структури військових термінів (односкладних, двоскладних, багатоскладових військових термінів) і типових моделей термінотворення. Були виявлені найтипівші моделі структур термінів, а також моделі термінотворення. Структурно-семантичний аналіз військових лінгвальних інновацій свідчить про те, що словоскладання є головним способом словотворення у військовій сфері. Перевага двокомпонентних термінів зумовлена тим, що вони є найбільш простими, прозорими за мотивацією й оптимальними за кількістю.

Також було розглянуто важливі структурні характеристики англомовних військових термінів, а саме акроніми й аббревіації. Була окреслена проблематика опрацювання та розуміння акронімів і аббревіацій і способи їх розпізнання в тексті. За результатами аналізу відібраних лексичних одиниць було виявлено, що єдиним загальноприйнятим способом розрізнення акронімів є розшифрування їхніх значень з опорою на контекст. Результати цього дослідження дають змогу окреслити коло питань для подальшого опрацювання.

Ключові слова: англомовні військові терміни, терміносистема, модель термінотворення, акронім.

Oleksandr LEMESHKO,

orcid.org/0000-0002-9308-835X

Postgraduate Student of Department of Germanic Languages

and Translation Studies

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) oleksandrlemeshko1@gmail.com

STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF MILITARY TERMS

The given article provides review and analysis of structural characteristics of military terms. In course of this research most common structural characteristics of term formation in modern military systems of United States, Great Britain and Canada were singled out. Military terminology defines concepts which are directly related to military affairs or the means of warfare. Military-technical terminology consists of scientific-technical terms. The statistical method and the method of linguistic description were used in this the given research. An important aspect of this study was the compilation of a collection of military terms containing 1 000 samples which are used in the United States Army, armies of United Kingdom and Canada. Military dictionaries, texts, and scholarly publications on military topics were used to create this collection of military term. The concepts and definitions of term phenomena and term systems have been outlined in the given paper. The primary objective of this article is to focus on the study of the structure of military terms (single word, double-compound and multi-constituent military terms), and on typical models of term formation. Structural-semantic analysis of military lingual innovations shows that compounding is the main way of word-formation in the military sphere. It was found that the two-component terms category prevails over other categories due to the fact that two-component terms are the simplest and transparent in motivation and of efficient quantity.

Such an important structural characteristic of English military terms, namely acronyms and abbreviations, was considered. Problems of elaboration and understanding of acronyms and abbreviations, as well as ways of their recognition in the text were outlined. After analyzing the selected lexical units, it was found that the only commonly accepted way of distinguishing acronyms is to decipher their meaning based on the context in which the acronym is used. The results of the given research makes it possible to outline a range of problems for further elaboration.

Key words: English military terms, term system, term-building model, acronym.

Постановка проблеми. Об'єктом дослідження є англомовні військові терміни, що використовуються у збройних силах Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та Канади. Ці терміни, загальна кількість яких становить 1 000 одиниць, були відібрані зі спеціалізованих словників, таких як *DOD Dictionary of Military and Associated Terms*, *Military dictionary by William Duane*.

Предметом дослідження є структурні характеристики англомовних військових термінів і їх словотвірні моделі.

Аналіз дослідження. Термін як лінгвістичний феномен неодноразово ставав предметом дослідження лінгвістів у галузі не лише термінознавства, а й загального мовознавства (А. Е. Левицький, В. Ф. Новодранова, Е. Ф. Скороходько). Також були розглянуті питання теоретичних досліджень ролі терміна в науковому дискурсі (Л. В. Мисик, С. М. Рибачок, Т. Г. Скопюк, Е. Ф. Скороходько) та зіставлення термінів різних мов під кутом перекладацької проблематики (Т. П. Андрієнко, М. М. Антонович, Ф. А. Циткіна). Незважаючи на значну кількість праць, присвячених науковій термінології, окремі терміносистеми й досі залишаються недослідженими. До таких належить, зокрема, англомовна військова термінологія. Наукова новизна дослідження полягає у вивченні структурних характеристик англомовних військових термінологічних систем США, Великої Британії, Канади.

Метою статті є виявлення найтипівіших структурних характеристик термінотворення у сучасних військових терміносистемах Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та Канади. У ході роботи використовувалися метод лінгвістичного опису та статистичний метод.

Виклад основного матеріалу. Насамперед важливо окреслити та дати визначення явищу терміна і терміносистеми. «Термін – це слово чи усталене словосполучення, яке виражає спеціальне поняття науки, техніки або іншої галузі людської діяльності та має дефініцію, що розкриває ті ознаки цього поняття, які є релевантними саме для цієї галузі» (Скороходько, 2006: 7). «Сукупність термінів, що стосуються певної галузі науки, техніки чи іншої сфери людської діяльності, утворюють галузеву термінологію або термінологічну систему» (Скороходько, 2002: 11). Термінологічна лексика створюється для забезпечення оптимального взаєморозуміння між фахівцями певної галузі, якій притаманні специфічний унормований тезаурус, типові граматичні та синтаксичні конструкції у типових для цього дискурсу текстах, тому термінологію загалом роз-

глядають як «замкнений словниковий контекст, межі якого зумовлюються певною соціальною організацією діяльності» (Реформатський, 1986: 164). Таким чином, терміни є штучними одиницями номінації, що створюються, а не дані в мові, й можуть замінюватися іншими термінами (Мищенко, 2013: 177).

Фахова підмова, зокрема військова, є особливою формою існування мови, яка має професійну спрямованість. Її найбільш рухомим компонентом є лексична підсистема, що має польовий характер, тобто її структура організована за принципом поля, в якому є центр із його ядром (термінологія) і периферія (субстандартна лексика). Військова лексика є сукупністю мовних одиниць, що поєднуються спільним змістом і відображають понятійну, предметну та функціональну схожість явищ, які вони позначають. Склад військової лексики розглядається в лінгвістиці з різних поглядів. Більшість науковців відносять до військової лексики слова та словосполучення, що передають специфічні військові поняття, а також слова, які вживаються у мовленні військовослужбовців збройних сил. Військова лексика є основним компонентом у складі військової термінології (Василенко, 2008: 28).

Л. Л. Нелюбін розподіляє військову лексику на три основні групи: військову термінологію, військово-технічну термінологію й емоційно забарвлену військову лексику (Нелюбін, 1981: 13). У розумінні військового терміна Л. Л. Нелюбін виходить із лінгвістичного уявлення про терміни як слова і словосполучення спеціальної мови, створені або запозичені для точного визначення спеціальних понять і позначення спеціальних предметів у певній галузі знань. Військова термінологія визначає поняття, безпосередньо пов'язані з військовою справою, засобами ведення збройної боротьби. Військово-технічна термінологія складається з науково-технічних термінів. Військові та військово-технічні терміни займають значний обсяг військової лексики, тому що містять максимальне змістове навантаження. Емоційно забарвлена військова лексика, або сленг, – це слова та словосполучення, що вживаються у мовному спілкуванні військовослужбовців і є фактично стилістичними синонімами відповідних військових термінів (Нелюбін, 1981: 13–14).

Отже, виходячи з вищесказаного, ми визначимо військовий термін як стійку одиницю мовної номінації, закріплену за відповідним поняттям у системі понять певної галузі військової справи й обмежену спеціальною сферою використання

у значенні, яке є суворо регламентованим його дефініцією (Василенко, 2008: 35).

Структурно-семантичний аналіз військових лінгвальних інновацій свідчить про те, що словоскладання є головним способом словотворення у військовій сфері. Значною мірою цей факт зумовлюється аналітичністю мови, лексико-семантичними умовами, тобто здатністю двох іменників поєднуватися в атрибутивні словосполучення з метою передачі певного семантичного завдання (Мешков, 1985: 93), а також дією принципу мовної економії при створенні військових номінацій, які характеризуються точністю значення лексичних одиниць.

У 1986 р. Томас Мюррей видав свою роботу «The Language of Naval Fighter Pilots», у якій зазначив, що, опираючись на дослідження термінології, яку використовують пілоти винищувачів ВМС США, розвиток військової термінології відповідає загальним тенденціям словотворення англійської мови. Близько третини термінів, розглянутих у дослідженні Мюррея, становили іменники, решту – прикметники та дієслова. Найчисленнішою категорією у глосарії військових термінів є словосполучення. Іншим фактором, що впливає на розвиток військової термінології, є виникнення нових термінів. Томас Мюррей пише: «Через виникнення нових технологій нові терміни формуються дуже швидко, і військові структури радше будуть використовувати нові терміни та відмовлятися від старих». Неологізми розробляються як результат мовної економії, тобто замість складного підмета чи опису дії військові починають вживати одне слово або фразу. Наприклад, більшість військових надасть перевагу менш формальному терміну *backseater*, ніж повній його версії *radar intercept officer (бортовий оператор радіоелектронної системи)* (Murraу, 1986: 127–128).

З погляду структури розрізняють односкладні, двоскладні, багатоскладові військові терміни. Основу військової термінології англійської мови становлять односкладові та багатоконпонентні номінативні одиниці, переважно представлені субстантивними сполуками. Важливо зазначити, що у дослідженні кількісного співвідношення компонентів термінів прийменники, сполучники й артиклі розглядалися як складові частини термінів (Василенко, 2008: 39).

За результатами проведеного дослідження можна навести таке кількісне співвідношення компонентів військових термінів:

– 17,80% – одноконпонентні терміни (*airborne, airdrop, airfield, airhead, backfill, Backsight,*

barrier, base, beachhead, casualty, causeway, C-day, cellcenter, chaff, clandestine, half-life, hazard, H-hour, homeland, homing, integration, intelligence, interagency, interdiction, intermodal, interoperability, interpretation, jetsam, jettison).

– 45,80% – двокомпонентні терміни (*air interdiction, air mobility, air movement, air refueling, air route, air sovereignty, air superiority, battle injury, battle management, battle rhythm, blister agent, block programme, blood agent, boat lane, boat space, bomb carrier, code word, coiled gun, collateral damage, defensive minefield, definitive care, denial measure, denied area, departure point, deployment order, desired perception, engagement authority, environmental considerations, essential care, establishing directive, estimative intelligence).*

– 25,10% – трикомпонентні терміни (*act of mercy, acute radiation dose, acute radiation syndrome, administrative contracting officer, advanced ammunition depot, advanced dressing station, bale cubic capacity, base operating support, base support installation, battalion landing team, battle damage assessment, candidate target list, carrier air wing, carrier control zone, carrier strike group, case fatality rate, defensive cyberspace operations, delayed entry program, design basis threat, detainee collection point, detainee holding area, direct liaison authorized, force health protection, foreign intelligence entity, forward air controller).*

– 7,90% – чотирикомпонентні терміни (*acquisition and cross-servicing agreement, active duty for training, active guard and reserve, adaptive planning and execution, aeromedical evacuation control team, barrier combat air patrol, base cluster operations center, base defense operations center, begin morning civil twilight, begin morning nautical twilight, civil search and rescue, combat and operational stress, combat search and rescue, combatant command support agent, commanding officer of troops concept of intelligence operations).*

– 2,40% – п'ятикомпонентні терміни (*amphibious bulk liquid transfer system, casualty receiving and treatment ship, combat and operational stress control, countering weapons of mass destruction, critical infrastructure and key resources, critical joint duty assignment billet, forward arming and refueling point, head of a contracting activity, international military education and training, joint civil-military operations task force, joint data network operations officer).*

– 0,70% – шестикомпонентні терміни (*Air Force special operations air component, Air Force special operations air, detachment barrier, obstacle, and mine warfare plan chemical, biological,*

radiological, and nuclear defense, contractors authorized to accompany the force Department of Defense Intelligence Information System forward, edge of the battle area).

– 0,10% і 0,20% – семикомпонентні (international chemical, biological, radiological, and nuclear response) та восьмикомпонентні терміни відповідно (Chairman of the Joint Chiefs of Staff instruction, Chairman of the Joint Chiefs of Staff manual).

Наведені вище дані чітко ілюструють перевагу двокомпонентних термінів в англійській військовій термінології над іншими категоріями. Це зумовлено тим, що двокомпонентні терміни є найбільш простими, прозорими за мотивацією й оптимальними за кількістю.

При розгляді структури військових термінів у розрізі моделей термінотворення у нашому дослідженні серед двокомпонентних термінів було виділено такі дві найбільші категорії: N+N та Adj+N. Із загальної суми відібраних термінів 22,6% складають двокомпонентні терміни з моделлю термінотворення N+N (action phase; advance guard; adversary template; buddy aid; buffer zone; bulk cargo; bulk storage; code word; combat lifesaver; concept plan; conflict prevention; consolidation area; drop altitude; drop zone; drug interdiction; flight deck; float test; force beddown). Важливо зазначити, що модель N + N є домінуючою у процесі утворення складних військових термінів. Словоскладання за цією схемою створює можливості для номінації предметів і явищ дійсності. Клас іменників є основним у поповненні словникового складу військової терміносистеми. Вона є найбільш продуктивною моделлю термінотворення серед двокомпонентних термінів.

Серед англійських військових двокомпонентних термінів також поширені лексичні одиниці, утворені за моделлю Adj + N. Цей тип словоскладання посідає друге місце за розповсюдженістю і становить 20,3% від загальної кількості термінів, відібраних у ході цього дослідження (able seaman; active duty; aerial port; airborne operation; basic load; bottom mine; contact mine; critical information; defensive minefield; direct fire; direct support; dominant user; explosive cargo; hostile environment). Модель Adj + N є продуктивною у сфері військової термінології, а також у субстантивній лексиці. Перший елемент військових термінів, виражений прикметником, визначає певні характеристики суб'єкта, об'єкта або дії, які передаються другим компонентом. Серед трикомпонентних термінів розповсюджена модель Adj + N

+ N (acute radiation dose; close air support; critical item list; global missile defense; humanitarian mine action; joint intelligence architecture), що складає 9% від загальної кількості проаналізованих термінів. 8,7% становить модель термінотворення N+N+N (air assault force; assault craft unit; brigade combat team; carrier air wing; case fatality rate; customer wait time; engineer support plan; explosive ordnance disposal).

Менш розповсюдженими є моделі N + V (attack heading; combat loading; materiel planning), Adj + Adj + N (improvised explosive device; improvised nuclear device; individual protective equipment), Adj + N + Conj + N (internal defense and development).

Однією з важливих структурних характеристик англійських військових термінів є широке використання *аббревіацій* та *акронімів*. Із 1 000 відібраних військових термінів 420 одиниць також використовуються у вигляді аббревіацій або акронімів, в усному мовленні та на письмі. Варто зазначити, що кількість термінів, які використовують акроніми, є більшою за тих, що використовують аббревіації. Лише 33 терміни із 420 побудовані на аббревіації. Під час дослідження термінів, котрим властива аббревіація, було виявлено, що ними є термін-словосполучення, які складаються з двох, трьох або чотирьох лексичних одиниць. Також іншою характеристикою двокомпонентних військових термінів із аббревіацією є домінація моделей N + N (39,4% термінів) та A + N (33,3% термінів). Також було помічено, що найбільш розповсюджені терміни – поєднання з іменниками *intelligence* (*acoustic intelligence* – *ACINT*; *electronic intelligence* – *ELINT*; *human intelligence* – *HUMINT*), *order* (*alert order* – *ALERTORD*; *deployment order* – *DEPORD*), *i request* (*air support request* – *AIRSUPREQ*). В англійській військовій термінології позначення різних термінів має однакове позначення як акронімів, наприклад, *assessment agent* та *avenue of approach* позначаються як *AA*; *administrative contracting officer* та *airspace control order* – як *ACO*. Таке позначення створює додаткові складності у розумінні та сприйнятті цих термінів у тексті. Єдиним загальноприйнятим способом розрізнення таких акронімів є розшифрування їхніх значень із опорою на контекст.

Висновки. За результатами аналізу відібраних англійських військових термінів було визначено, що найбільшу кількість становлять двокомпонентні терміни. Трикомпонентні й однокомпонентні становлять меншу частку. Як ми можемо помітити, терміни, які є іменниковими (субстантивними) словосполученнями, найбільш розповсюджені в англійській військовій

термінології. Це пояснюється тим, що іменник є однією з найпоширеніших частин мови в будь-якій професійній термінології. Результати дослідження дають змогу окреслити коло проблем для подальшого опрацювання структурних характе-

ристик військових термінів. Надалі результати цього дослідження можна використовувати для встановлення спільних і відмінних рис спеціальних і неспеціальних термінів, які функціонують в англомовних текстах військової галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери XX – початку XXI століття. Запоріжжя, 2008. 237 с.
2. Мешков О. Д. Словообразование в современном английском языке. Москва : Высшая школа, 1985. 187 с.
3. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу. Нова Книга, 2013. 448 с.
4. Нелюбин Л. Л. Военный перевод и его особенности : учебник. Москва : Воениздат, 1981. 379 с.
5. Реформатский А. А. Мысли о терминологии. Москва : Наука, 1986. С. 165–198.
6. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія : навчальний посібник. Київ : УІЛМ, 2002. 76 с.
7. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу). Київ : Логос, 2006. 98с.
8. DOD Dictionary of Military and Associated Terms (DOD Dictionary). URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>.
9. Military dictionary by William Duane. URL: <https://archive.org/details/2552043R.nlm.nih.gov/page/n15/mode/2up>.
10. Murray T. E. The Language of Naval Pilots. *Tuscaloosa : American Speech*. 1986. № 11. P. 121–129.

REFERENCES

1. Vasilenko D. V. Rozvytok slovnykovoho skladu anhliiskoi movy viiskovoi sfery XX – pochatku XXI stolittia [The development of the English language vocabulary in the military sphere of XX – beginning of XXI century]. *Zaporizhzhia*, 2008. 237 p. [in Ukrainian]
2. Meshkov O. D. Slovoslozhenie v sovremennom angliyskom yazyke [Compounding in modern English language]. Moscow: Vysshaya shkola, 1985. 187 p. [in Russian]
3. Mishchenko A. L. Linhvistyka fakhovykh mov ta suchasna model naukovo-tekhnichnoho perekladu [Linguistics of profession specific language and contemporary model of scientific and technical translation]. *Nova Knyha*, 2013. 448 p. [in Ukrainian]
4. Nelyubin L. L. Voennyi perevod i ego osobennosti: uchebnyk voennogo perevoda (obshchiy kurs) [Military translation and its peculiarities: manual]. Moscow: Voensizdat, 1981. 379 p. [in Russian]
5. Reformat'skiy A. A. Mysli o terminologii [thoughts on terminology]. Moscow: Nauka, 1986. P. 165–198. [in Russian]
6. Skorokhodko E. F. Suchasna anhliiska terminolohiia [Contemporary English terminology]:[manual]. Kyiv: UIILM, 2002. 76 p. [in Ukrainian]
7. Skorokhodko E. F. Termin u naukovomu teksti (do stvorennia terminotsentrychnoi teorii naukovooho dyskursu) [Term in scientific text (to the creation of a thermocentric theory of scientific discourse)]. Kyiv: Lohos, 2006. 98 p. [in Ukrainian]
8. DOD Dictionary of Military and Associated Terms (DOD Dictionary). URL: <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/dictionary.pdf>.
9. Military dictionary by William Duane. URL: <https://archive.org/details/2552043R.nlm.nih.gov/page/n15/mode/2up>.
10. Murray T. E. The Language of Naval Pilots. *Tuscaloosa: American Speech*, 1986. № 11. pp. 121–129.